

Tradiční české Vánoce

Závěrečná práce

Studijní program:

Studijní obor:

Autor práce:

Vedoucí práce:

DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství

Ing. Jana Dvořáková

Mgr. Ing. Gabriela Čavojská

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Zadání závěrečné práce

Tradiční české Vánoce

Jméno a příjmení: Ing. Jana Dvořáková
Osobní číslo: P18C00016
Studijní program: DVPP Další vzdělávání pedagogických pracovníků
Studijní obor: Studium v oblasti pedagogických věd – vychovatelství
Zadávací katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Akademický rok: 2018/2019

Zásady pro vypracování:

Cíl závěrečné práce: Vypracování pedagogického projektu s názvem Tradiční české Vánoce. Formou zážitku seznámit cílovou skupinu dětí předškolního a školního věku s událostmi, zvyky a koledami, které se vážou k tradičnímu pojetí Vánoc. Vedle seznámení se zvyky a událostmi se projekt zaměřuje i na mezigenerační setkání a socializaci.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava a zpracování pedagogického projektu, formulace závěrů.

Metody: Projekt.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST, 1995. Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Ekumenický překlad. 10. vyd. Praha: Česká biblická společnost. ISBN 80-85810-07-7.
- MACHKOVÁ, E., 2007. Jak se učí dramatická výchova. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění. ISBN 978-80-7331-089-9.
- MATĚJČEK, Z., 1994. Co děti nejvíc potřebují. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-853-8.
- VÁGNEROVÁ, M., 1999. Vývojová psychologie. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí práce:

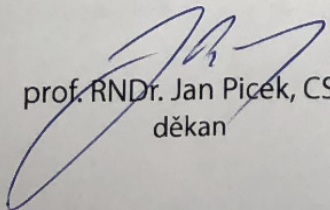
Mgr. Ing. Gabriela Čavojská
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání práce:

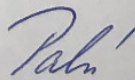
3. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

20. prosince 2019

prof. RNDr. Jan Picék, CSc.
děkan

Ing. Zuzana Palounková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. dubna 2019

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé závěrečné práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li závěrečné práce nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Závěrečnou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé závěrečné práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS/STAG se shodují.

14. prosince 2019

Ing. Jana Dvořáková

Poděkování

Děkuji Mgr. Ing. Gabriele Čavojské, za užitečnou metodickou pomoc a ochotný přístup při psaní méj závěrečné práce.

Anotace

Závěrečná práce se zaměřuje na posílení povědomí o vánočních tradicích. Současné vnímání vánoc a jejich prožívání generacemi. Pro předávání tradic je nejdůležitější interakce a komunikace generace prarodičů, rodičů a dětí. Jako prostředek k této komunikaci a interakci vánočního poselství je v této závěrečné práci použita divadelní hra, ve které účinkují právě herci různého věku od předškolních dětí, přes žáky a studenty až po důchodce. Divadelní hra je určena pro vícegenerační publikum, čímž dochází nejen ke společné edukaci, ale právě i k interakci, zpěvu a komunikaci.

Klíčová slova

Vánoce, tradice, divadlo, mezigenerační vztahy.

Annotation

The final work focuses on raising awareness of Christmas traditions. Current perception of Christmas and experience through generations. Interaction and communication of the generation of grandparents, parents and children is the most important for passing on traditions. As a means of communicating and interacting with the Christmas message, a theatrical play is used in this final work, in which actors of different ages, from preschool children, pupils and students to retirees, are used. The play is intended for a multi-generation audience, which brings together not only common education but also interaction, singing and communication.

Keywords:

Christmas, tradition, theater, intergenerational relations.

Obsah

Úvod	8
1. Tradice	9
1.1. Význam tradic	9
1.2. Tradice a děti	10
1.3. Pojetí Vánoc v dnešních dnech.....	10
2. Divadlo	12
2.1. Divadlo a rozvoj dítěte	12
2.2. Aspekty divadla a jejich vliv na psychiku dítěte	13
3. Mezigenerační vztahy	14
3.1. Starší generace – dítě	14
3.2. Mezigenerační vztahy v současnosti.....	17
4. Příprava projektu.....	18
4.1. Organizace projektu	18
4.2. Popis jednotlivých aktivit	19
4.3. Navrhovaná doporučení	24
Závěr	25
Zdroje:	26
Seznam Příloh:.....	27

Úvod

Cílem projektu a závěrečné práce je formou zážitku seznámit cílovou skupinu dětí předškolního a školního věku s událostmi, zvyky a koledami, které se vážou k tradičnímu pojetí Vánoc. Vedle seznámení se zvyky a událostmi se projekt zaměřuje i na mezigenerační setkání a socializaci, jak diváků, tak samotných herců. Téma ročníkové práce bylo zvoleno na základě mé vlastní zkušenosti s touto formou edukace. Impuls ke zvolení tohoto tématu je absence nebo nízké povědomí dětí o původu Vánoc a jejich křesťanských kořenech, neznalost tradičních českých vánočních koled a vánočních zvyků.

V první kapitole své práce se zaměřuji na tradice. Myslím si, že tradice mají v naší společnosti stále své místo. A to i přesto, že žijeme v moderní době, která se neustále mění a rychle rozvíjí. Možná i proto, se lidé stále častěji vracejí ke svým „kořenům“, vyhledávají tradice, rituály a svátky. Rituály a tradice často spojují rodinu, a také udávají řád v našem životě. Přinášejí do našich srdcí klid a kouzlo, které jsme možná v dětství prožívali my. Nyní se snažíme umožnit zažít tyto pocity našim dětem. Druhá kapitola, nazvaná Divadlo, je zaměřená na hodnocení vlivu divadla na rozvoj dětí a jejich psychiku. Proč by děti měly hrát divadlo? Hra je zcela přirozená součást dětského světa. Děti se učí tím, že napodobují svět. I s divadlem se děti učí. Nejde tu zde ovšem zdaleka jen o obsah divadelní hry, který by měl být poučný. Tím hlavním pedagogickým přínosem je sama práce na divadelním představení. Děti se při ní učí spolupráci v kolektivu a posilují se vazby v jejich skupině. Něčeho takového bychom těžko docílili, kdybychom po dětech chtěli, aby pouze recitovaly básničky. V dnešní době, která nepřeje osobním kontaktům, kdy si děti raději povídají přes internet, než aby si šly hrát s kamarády, je podpora takovýchto aktivit klíčová. Přípravovat a hrát divadlo je jedinečný způsob, jak děti nenásilně spřátelit a také jak je přimět pracovat na společném hmatatelném cíli, kterým navíc potěší své blízké. Třetí kapitola se vyzvedává význam mezigeneračních vztahů v dnešní době a důležitost pozitivních vazeb mezi jednotlivými generacemi. Čtvrtou kapitolou začíná praktická část, ve které je popsán vlastní průběh projektu vánoční hry od příprav až téměř k vlastní realizaci.

1. Tradice

Tradice je souhrn myšlenkových, duchovních, uměleckých i praktických vědomostí, dovedností a postojů, které se předávají z generace na generaci, čímž se udržují, prohlubují a šíří. Tradice je současně duchovní i kulturní dílo, které nemá autora, není prosazováno mocí či autoritou, přitom stále žije a působí. Je podstatnou složkou náboženství, kultury, civilizace i výchovy. Mezi součásti tradice patří podoba a způsob používání předmětů denní potřeby, tradiční písně a keramika (Arts Lexikon 2016).

Ve všech oblastech lidského života je patrný tlak na kreativitu, nové přístupy a inovace. Z druhého pohledu se však tradice v životě společnosti ukazuje jako nezbytná. Nikdy neexistovala společnost, která by si sama vytvořila vše, co užívá, nad čím přemýšlí, z čeho se raduje a čím trpí. Taková společnost by se vyvinula z přirozeného stavu a bez jakékoli minulosti. V přítomnosti se žije z věci minulosti více, než si lidé uvědomují. Trvání a mechanismus reprodukce vlastně společnosti umožňuje stát se společností. (Shils 1981, s. 34).

1.1. Význam tradic

Lidovými tradicemi si lidé utváří vztah k prostředí, přírodě, kultuře a hodnotám života. Vytváří a vymezují si tím jednotlivá období roku, střídání ročních období, které přináší proměny v přírodě. V dřívějších dobách se lidé nevázali tolik na datum svátků, ale vytvářely si tradice podle měnící se přírody. Vánoce, Velikonoce se slavily několik dní a pojily se k nim přípravy, které trvaly i několik týdnů. Se svátky se vždy pojily všelijaké životní zkušenosti, které si lidé předávali, a staly se oporou běhu času v jejich životě. Na svátky se vymýšlely pranostiky, které tento významný den charakterizovaly, a lidé je dodržovali (Langhammerová 2008, s. 8).

Počítač, tablet či mobil lidi izolují, zatímco zvyky a tradice je spojují a sdružují. Technika však vítězí na celé čáře, adventní zvyky se smrskly na mikulášskou nadílku a vánoční dárky. Tytam jsou věštby na svatého Ondřeje, Ambrož prohánějící děti či Lucky chodící po domácnostech. Nápor techniky nejen na dětskou duši je abnormálně veliký. Je potřeba znovu a znovu připomínat staré tradice, protože jsou nosné a mají v sobě paměť našich předků. Je správné naučit žáky hledat a zpracovávat informace,

ale také je důležité, aby poznali svět, ve kterém žili naši rodiče, prarodiče a praprarodiče a dokázali jej pochopit. Z toho vyplývá i znalost lidových zvyků a tradic, které jsou součástí naší kultury a dědictví.

1.2. Tradice a děti

Pro děti je dodržování tradic v životě velmi důležité. Pomáhají jim orientovat se ve světě, přinášejí silné zážitky a přispívají k pocitu bezpečí. Proto je dobré tradice nerušit, naopak zavádět i další, které rodinu ještě více stmelí a přispějí ke společné pohodě i zábavě. Už děti předškolního věku by měly být prostřednictvím hry, která je pro tento věk nejpřirozenější, seznamovány s lidovou kulturou.

Pro děti jsou tradice pilířem jistoty, proto tak rády vyhledávají rituály, vyhovuje jim pravidelné opakování stejných událostí a okamžiků. Samozřejmě si to samy neuvědomují, ale tradice jsou pro ně ujištěním, že všechno běží, jak má, vše je v pořádku. Tradice určitým způsobem děti posunují „vpřed“, děti získávají nové zážitky a především zkušenosti, které je obohacují a zároveň vzdělávají.

I přestože se v dnešní době mají naše děti v mnoha ohledech mnohem lépe než děti našich předků, jsou z určitého úhlu chudší o půvabné lidové tradice, které se zvláště ve velkých městech již vytratily, nebo z nich zůstalo jen blýskavé pozlátko. Celá řada lidových slavností a zvyků spojovala naše předky nejen s jejich kořeny a přírodou, ale upevňovala i mezilidské vztahy – se sousedy i s širší rodinou.

1.3. Pojetí Vánoc v dnešních dnech

Vánoce jsou křesťanské svátky oslavou narození Ježíše Krista a každým rokem si připomínáme jeho narozeniny. V dějinách lidstva to byla tak zásadní událost, že od Kristova narození počítáme náš letopočet. Vánoce začínají 25. prosince a končí 11. ledna na Křest Páně. Hodně křesťanů slaví Vánoce po staru, to znamená až do Hromnic (2. ledna), kdy se slaví svátek Uvedení Páně do chrámu. Oslavě narození předchází čtyřtydenní období očekávání a půstu zvaným advent. Poslední den adventu se nazývá Štědrý den (24. prosince). Den vrcholí nocí narození Páně, kdy se při půlnoční bohoslužbě předčítá evangelijní oddíl z Bible o narození Ježíše Krista, a zpívají se koledy o narození Božího syna. Nejznámější koledou u nás je Narodil se

Kristus Pán, je až neuvěřitelné, že text pochází z roku 1505 a od té doby je nezměněn. K Vánocům se pojí množství lidových zvyků jako koleda, vánoční stromek, jesličky (betlém), vánoční dárky, které podle české tradice nosí Ježíšek, či vánoční cukroví.

Ve 20. a 21. století se Vánoce v mnoha zemích chápou především jako svátky pokoje, rodiny a lásky a lidé je slaví v rodinách bez ohledu na náboženské vyznání. „Svět“ sice bere Vánoce jako svátky lásky a pokoje, jenže realita je taková, že dnes jsou Vánoce pro mnohé lidi období stresu a spěchu. Z Vánoc se stává velkolepá oslava. Zvyku dávat dárky hojně využívá obchod a reklama. Jejich logo je v podstatě jedno a to samé: „Kupujte, abyste sebe nebo druhé udělali šťastnými. A tak Štědrý večer je stále štědrejší a hory dárků stále větší. Kvůli dárkům Vánoce určitě neslavíme, i když je hezké se navzájem obdarovat. Možná mnozí lidé v tom shonu a horách problémů, se kterými se denně potýkají, úplně zapomněli na pravý smysl Vánoc. Pojdme si připomenout prosté řádky evangelia: „Porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou.“ (Lukášovo evangelium 2,7). Jak tyto řádky ostře kontrastují s našimi bohatými, ba až přesycenými Vánocemi, které jsou tak chudé na Spasitele! Místo toho, abychom se připravovali na oslavu Jeho narození, zabýváme se sami sebou. Copak se Bůh stal člověkem jenom proto, abychom se jednou za rok dojíмали u vánočního stromku a přejídali se cukrovím? Svátek Kristova narození jsme udusili hromadami balicího papíru, kilometry pozlacených stužek, kupami vánočních dárků a množstvím jídla na vánočních stolech (DIAMOND 2019).

Pokud spojíme domov se svátky a tradicemi, tak se nám určitě vybaví spousta vzpomínek a pocitů, které jsme doma zažili. Matějček zdůrazňuje Vánoce. Všichni chtějí být v tomto čase doma a nevdají jim tomu něco obětovat. Cestovat například přes půl světa, jen aby mohli být se svými nejbližšími. A doma poté společně vzpomínat na ty, kteří s nimi už nemohou být. Mladá rodina si postupně vytvoří nový domov pro své potomky a ti pak v budoucnu budou vzpomínat na své Vánoce, které jako děti prožívali. A tak děti, které měly krásné dětství s pěkným domovem, pravděpodobně vytvoří to samé svým dětem, až nastane pravá chvíle a z nich budou rodiče. Nejen oslavy a tradice se přenáší z generace na generaci, ale i dobrý domov si mohou generace předávat. Vždyť domov tvoří lidé, kteří zde společně žijí (Matějček 1994, s.).

2. Divadlo

Divadlo je ojedinělá forma umění, pomocí které lze nenásilně, ale aktivně působit na rozvoj osobnosti a to již v předškolním období. Díky uměle a lze říci i umělecky vytvořeným situacím, na kterých je divadelní tvorba postavená, můžeme účastníka obohatit a ovlivnit jeho způsob myšlení na celý život. Hlavním přínosem divadla je celková kultivace osobnosti a to jak po stránce morální, estetické, ale třeba i rozumové, následuje rozvoj fantazie, komunikačních dovedností.

2.1. Divadlo a rozvoj dítěte

Dítěti lze nabídnout divadelní představení, jako prostředek učení a rozvoje všech vývojových oblastí, a to buď jako prostředek přímý, kdy dítě vnímá představení a tím získává nové vědomosti, zkušenosti, nebo jako motivaci k činnosti, např. výtvarné, dramatické, pohybové atd., ale především jako hru.

Divadlo působí na dětské vnímání prostřednictvím vizuálních i zvukových vjemů, jež mají vliv na estetický prožitek. Umění by nás mělo především obohacovat a přinášet nový pohled na situace v běžném životě. Výhodou této funkce je, že učí diváka myslet a rozvíjí jeho představivost a fantazii, která obohacuje tvorbu nových myšlenek i činů v reálném životě. Divadlo působí na smysly, city, vědomí a podvědomí a zasahuje také celou psychiku diváka. Nutí jej uvažovat, probouzet v něm aktivní vztah k předváděnému ději.

Dítě předškolního a raně školního věku příliš nerozlišuje mezi estetickým a citovým hodnocením svého okolí. Základem jeho estetického vztahu ke skutečnosti je citová složka. Citová zainteresovanost dítěte vzniká až s totožněním se s kladným hrdinou skrze vztahy k postavám v rámci inscenace a jejich činů, přičemž rozumová složka bývá v tomto případě upozaděna. Vývojová psychologie podle Marie Vágnerové charakterizuje předškolní období od 3 do 6 až 7 let, přičemž konec věkové hranice je stanovený sociálním faktorem - nástupem dítěte školy. Předškolní věk je typický stabilizací vlastní pozice ve světě. Předškolní období je některými chápáno jako období „druhého dětství, či věkem hry“. V tomto období můžeme sledovat počátky utváření osobnosti. Mezi psychické procesy rozvíjející se v tomto věku intenzivně, řadíme fantazii, která je stimulována dětskými city. Fantazii je nahrazován nedostatek

logického myšlení. Při hře se uplatňuje dětská obraznost, což je nejpřirozenější činnost dítěte v předškolním věku. (Vágnerová 1999, s. 173).

Prostřednictvím divadla zprostředkováváme dětem informace o tom, jaký svět je a co v něm bývá odměňováno a co potrestáno. Děti se tedy učí tomu, co je dobré a co naopak špatné.

Hraní ve smyslu divadla je tvořivý proces. Při hraní aktivujeme intelekt, intuici, tvořivost, rozhodnost, samostatnost, odpovědnost, toleranci, empatii, komunikativnost a autentičnost osobnosti. Prožitkové učení je něco, co dítě obohacuje.

2.2. Aspekty divadla a jejich vliv na psychiku dítěte

Jednou z psychických funkcí jedince je vnímání, které je charakterizováno jako odraz skutečnosti působící v daném okamžiku na naše smyslové orgány. Dle Jan-Uwe Rogge dětský divák vnímá realitu „celým tělem“, všemi smysly. Jeho potřebou je přehrávat napínavé útržky děje, což vede k úspěšnému vyrovnání se s napětím. Rozlišuje vnímání podle psychické vyspělosti dětí a podle věku. Děti v období předškolního věku mají vnímání zaměřené na jednotlivosti, to znamená, že u nich dochází k věrnému reprodukování detailů. Do vyprávění se promítá jejich vlastní zkušenost. Nejvíce se zajímají o jednotlivé scény, které nejsou schopni propojit do souvislého celku. S rostoucím věkem se zvyšuje jejich schopnost participace na ději, projevující se mimikou, gesty, výkřiky či fyziologickými projevy. Pozornost dětí v tomto věku je krátkodobá, střídají se intenzivní fáze s fázemi odklonů a úniků k vedlejším činnostem (Mlejnek 1986, s. 57).

Hra dovoluje dítěti prožít „tady a teď“ a učí ho jak vnějším projevům, tak i vnitřním postojům a cílům (Machková 2007, s. 17). Hra v dramatické výchově je „hrou jako“, „hrou na“. Kreativita je schopnost a činnost. Spolu s tvořivostí by se měla uplatňovat ve vzdělání a učení (Machková 2007, s. 18). Princip improvizace je součástí všech podob, typů a směrů dramatické výchovy. Improvizovat, to znamená umět jednat bez přípravy, a to je důležité i v běžném životě (Machková 2007, s. 25).

3. Mezigenerační vztahy

Rodinné kořeny každého z nás sahají daleko do minulosti ke svým předkům. Prarodiče patří do rámce našich vztahů. Patří k hnízdu, ze kterého člověk pochází. V tomto hnízdě jsou ukryty součásti naší vlastní identity, a to i tehdy když ho odmítáme, ignorujeme a zatracujeme. V historii se pohled na prarodiče měnil. V různých dějinných obdobích se nahlíželo na staré lidi jinak. Podle autorky byly životní podmínky prarodičů takové, jaké v tu dobu měli příslušníci jejich rodin. Poukazuje také na národy, kde lidé žijí v jakémsi družstevním společenství a děti a staří lidé jsou zde milováni a ctěni. Zde mají prarodiče důležitou úlohu při výchově dětí a za jejich moudrost se jim projevuje uznání (Hauserová-Schönerová 1996, s. 12).

„Skutečností je, že postoj ke stáří nebyl nikdy nějak zvláště ideální. Ovšem společnost, konce dvacátého a počátku jednadvacátého století, ve své honbě za úspěchem opomíná péči a laskavost jako hodnotu – a objevuje se fenomén označovaný slovem ageismus. Je to termín odvozený od anglického age, čili věk; Jiřina Šiklová (2005) ho definuje jako „předsudečné, apriorní připisování určitých negativních vlastností a postojů určité věkové skupině, v tomto případě starým lidem. Těm jsou přisouzeny negativní vlastnosti a negativní sociální status, který je neovlivnitelný, podobně jako není chováním ovlivnitelná barva kůže či pohlaví.“ (Glosová 2006, s. 28).

Chápání stáří, zvláště u mládeže, není obvykle chápáním jeho normality, ale jako stav něčeho nepřírozeného a nezdravého. Stáří a nemoci jsou u mladých pokládány za synonyma. Je třeba podporovat úctu ke stáří a zájem o staré lidi vůbec. I mladí lidé jednou zestárnou a pochopí, jak je potěší třeba i malá podpora, zájem či pomoc.

3.1. Starší generace – dítě

Období starší dospělosti je spojeno s rizikem ztráty možnosti užít si dosažené sociální pozice, prostředků i citového zázemí. Věk 50 let je považován za jakýsi mezník, který s definitivní platností potvrzuje počátek stárnutí. Zhoršení některých funkcí a první viditelné změny tuto skutečnost potvrzují. Vedou ke zvýšení nejistoty a obav ze selhání, narušují sebehodnocení a nějakým způsobem mění postoj k sobě samému. Člověk se musí vyrovnávat s postupným úbytkem svých kompetencí a naučit

se odhadovat svoje aktuální možnosti. To je samozřejmě dost obtížné i emocionálně, a tak se dost často stává, že je takový odhad nepřesný (Vágnerová 1999, s. 314)

V dnešní době děti většinou nežijí od útlého věku s prarodiči, chybí jim empatie a vztahové problémy se tak ještě více prohlubují. Přitom mnohé babičky a dědečkové by se rádi se svými dětmi a hlavně s vnoučaty setkávali častěji. Rádi by jim předali své zkušenosti, povyprávěli zážitky z dětství a děti by se přiučily novým věcem, rozšířily by si obzory. Navíc rodiče více kladou měřítko a požadavky na své děti, zatímco prarodiče jsou spíše vlídnými průvodci usměrňující extrémní příkazy. Blahodárné působení prarodičů na vnoučata mívá za následek více pochopení a větší toleranci ke starým lidem obecně.

Vnouče může mít pro prarodiče jinou, často větší hodnotu, než pro ně měly vlastní děti (Vágnerová 1999, s. 338). Role dědečka či babičky je jednoznačným potvrzením stárnutí, ale na druhé straně je i zhodnocením vlastní osoby. Vnouče uspokojuje mnohé potřeby, původně spojené s klasickou rodičovskou rolí, kterou člověk ztratí, když jeho děti dospějí (Vágnerová 1999, s. 344). Učební proces nemůže být nikdy jednostranný, protože mladí se učí od starých a staří zase od mladých.

Proč je důležité, aby děti měly možnost vyrůstat s prarodiči. „Jak známo, dítě potřebuje ke svému duševnímu rozvoji nejen obvyklé výchovné prostředky, ale i laskavé doprovázení své fantazie, svých snů, svých obav.“ Babička s dědečkem mívají na děti více času, většinou jsou velkorysí, jsou vlídnější, pokud se jedná o posouzení slabostí, rozmarů a osobitosti dítěte. „Skrze tuto dobrotu roste v dítěti obraz důvěry, cítí jednotu se světem, ve kterém se cítí dobře. Prarodiče vnášejí do dětské duše vřelost.“ Díky jejich vyprávění se děti seznamují s životem v minulosti, rodinnou a společenskou historií. Vnoučata většinou milují a jsou okouzlena vyprávěním prarodičů o jejich životě. Děti se tak dozvídají, že i babička a dědeček byli někdy malí a postupně vyrostli a zestárlí. Povzbuzením do budoucna pro ně může být poznání, že prarodiče toho v životě hodně dokázali. Druhým poznatkem pro ně je, že v době dětství prarodičů neznali věci, které jsou pro ně dnes samozřejmé a známé. Většinou až v dospělosti si uvědomíme, že vyprávění prarodičů tvoří rodinné dějiny a je vlastně spjato s naší historií. „Tyto obrazy si děti vryjí do mysli na celý život.“ Dnes je obvyklé, že se ve společnosti umírání a smrt zastírá. Dítě by však mělo vědět, že s věkem člověk slábne a schází, že

potřebuje opatrovnickou péči od bližních. Tato skutečnost se následně pro dítě stává samozřejmostí a v budoucnu se pravděpodobně dokáže postarat i o své rodiče. Dítě tak „prožívá rytmus života, polaritu mezi zrozením a smrtí a přestává se jí bát.“ Každý jednou zemřeme, a tak bychom neměli vytlačovat umírání ze svých myšlenek a pocitů. Prarodiče jsou tak významnými průvodci v seznamování s novými a neznámými situacemi. Někteří rodiče si však nepřejí vměšování prarodičů do jejich rodiny. Jedním z důvodů může být systematické bojkotování pravidel v rodině, uplácení dětí různými věcmi, například cukrovinkami, hračkami, ale i penězi. Prarodiče také pomocí svých vnoučat prosazují své zájmy nebo vyvíjí přes vnoučata nátlak na své děti. Autorka uvádí, že někteří prarodiče mají záporné vlastnosti, kdy kritizují a šikanují své děti i vnoučata. Mnoho vnoučat si však své prarodiče nemůže užívat, protože z různých důvodů žijí od nich daleko a jejich vztahy jsou velice omezené (Hauserová - Schönerová 1996, s. 10 - 11).

Pro pokojné soužití s druhými lidmi nutně potřebujeme vlastnosti jako poctivost, trpělivost, ochotu pomáhat. Ve školách se hodnotí výkon, soutěživost, schopnost se prosadit, tedy úplně jiné stránky člověka. Komplexnější vzdělání mohou děti získat v široké rodině, mezi jednotlivými generacemi. Babičky a dědečkové mají více času věnovat se svým vnoučatům, je zde větší prostor pro lidskou vzájemnost a chybí přítomnost konkurence. To je ideální půdou pro učení se mezilidským vztahům, empatii a prosociálnímu chování. Učební proces nemůže být nikdy jednostranný, protože mladí se učí od starých a staří zase od mladých. Pestalozzi jednou poukázal na to, že i „my (starší) vychováváme, abychom se sami vychovali.“ Prarodiče si již více ujasnili, čeho chtěli v životě dosáhnout, mohou se uvolnit a obracet se i k jiným hodnotám. Vnoučatům mohou ukázat i jiný životní styl, který se vyznačuje lidskou vzájemností. Děti se tak snadněji naučí vypořádat se s rozdílnými názory, a kdo dokáže respektovat mínění druhého člověka, může se dobře vypořádat s veškerým děním. Isabella Hauser- Schönerová ve své knize Děti potřebují prarodiče, poukazuje na to, že je neobyčejně důležité setkávat se s více pravdami a ne dostávat naservírovanou jen jedinou realitu. Děti pak přistupují k lidem bez předsudků, mají pevně vytvořený hodnotový systém a umějí dobře naslouchat druhému člověku (Hauserová-Schönerová 1996, s. 24).

3.2. Mezigenerační vztahy v současnosti

„Z historického hlediska to není tak dávno, kdy touhou mladých lidí bylo být už konečně dospělí, dnes je jejich touhou co možná nejvíce oddálit vstup do světa dospělých. Infantilita je výsadou, líbí se k ní gigantický reklamní průmysl, zábavní průmysl se přizpůsobuje vkusu adolescentů a móda je určována teenagery“. (Tanská 2002, s. 30) Svět, do něhož vstupují dnešní mladí lidé, nejsou senioři schopni poznat, natož pochopit. Otvírá se tak mezigenerační propast, pomyslné nůžky mezi novým životním stylem generace, která vstupuje do samostatného života a životním stylem starší generace, se povážlivě rozevírají. Důsledkem je značná míra nepochopení a odcizení. Mladí rodiče odmalička vedou své děti k tomu, aby obstály, jsou společensky agresivní a bezohlední. Pomáhá jim v tom i televize – násilí a krutost je tu na denním pořádku a je brána za jakousi samozřejmost. Poté se ve školách může rozmáhat šikana jako reakce na zhlédnutí nevhodných televizních pořadů.

„Dvě tři generace nazpátek bývalo docela samozřejmé, že děti byly bezprostředně účastny pracovního procesu. Někdy osobně a v takové míře, že to nebylo ani zdravé. Velká většina dětí však měla příležitost sledovat své rodiče v práci na poli, v hospodaření, v dílně, v obchodě atd. Ve světě práce vlastně vyrůstaly a všechny činnosti dospělých měly pro ně zcela pochopitelný, bezprostřední smysl. Dnes se rodiny za prací ráno rozcházejí a scházejí se až po ní, a to k odpočinku, k zábavě, k rekreaci. Nebo se ani nescházejí a každý se věnuje nějakým svým zájmům (Matějček 1989, s. 206). Mezi rodiči a dětmi je tedy malá komunikace, kdy mnohdy není sděleno vše, co by sděleno být mělo. Chybí společné povídání, je málo času poradit či vlídným slovem povzbudit. Mnoho rodičů žije z různých důvodů daleko a může se tak snadno stát, že velká část dětí, vnoučat ani nemůže pěstovat se svými rodiči, prarodiči nějaké intenzivnější vztahy a udržovat dostatečné kontakty.

K mezigeneračnímu porozumění je třeba tolerance a znalosti o potřebách lidí všech generací. Je smutný pohled na vztahy mezi mládeží a seniory. Objevuje se zde nervozita, podrážděnost, netrpělivost až agrese, a to jak ze strany mládeže, tak ze strany třetí generace. Díky kontaktům různých generací je možné zachovat vědomí rodu a naučit děti společenským zákonitostem. Zaměření pozornosti na to, jakým způsobem jsou mezigenerační vztahy a vyjednávání v rodině vnímány nejmladší

generací, nám může pomoci vysledovat oblasti, které budou v budoucích rodinách klíčovými pro utváření mezigeneračních vztahů.

4. Příprava projektu

Cílem je formou zážitku seznámit cílovou skupinu dětí předškolního a školního věku s událostmi, zvyky a koledami, které se vážou k tradičnímu pojetí Vánoc. Vedle seznámení se zvyky a událostmi se projekt zaměřuje i na mezigenerační setkání a socializaci, jak diváků, tak samotných herců. Téma ročníkové práce bylo zvoleno na základě vlastní zkušenosti s touto formou edukace. Impuls ke zvolení tohoto tématu je absence nebo nízké povědomí dětí o původu Vánoc a jejich křesťanských kořenech, neznalost tradičních českých vánočních koled a vánočních zvyků.

4.1. Organizace projektu

Projekt bude probíhat ve společenských prostorách poutního domu v Raspenavě. Zahájení je plánováno na červenec 2019 a ukončení je sobotní podvečer 21. prosince 2019. Bude zaměřen na děti předškolního či školního věku a jejich doprovod.

V první fázi (07/2019 – 08/2019) projektu bude vytvořen scénář Vánoční hry a navržen program akce včetně vánočních dílen. Dle tohoto budou osloveni všichni vybraní aktéři projektu – napříč všemi věkovými kategoriemi. V rámci první fáze projektu bude vytvořen podrobný harmonogram akce, jednotlivých zkoušek a zadání dalších dílčích úkolů vycházejících z potřeb projektu.

Ve druhé fázi (09/2019 – 12/2019) budou realizovány jednotlivé zkoušky Vánoční hry. Budou zajištěny kostýmy pro jednotlivé herce, kulisy a rekvizity. Bude rozhodnut a zorganizován repertoár vánočních koled a hudební doprovod. Pozvání diváků prostřednictvím osobního kontaktu, plakátů či internetu.

Ve třetí fázi (21. 12. 2019) proběhne realizace samotného představení – Vánoční hry, zpívání koled a vánoční dílny podle sevíčeného a předem připraveného harmonogramu. Klíčovou úlohu sehraje Vypravěč, který bude návštěvníky programem akce provázet.

Ve čtvrté, závěrečné fázi zhodnotí úspěšnost akce jednak organizátoři a herci a jednak samotní návštěvníci.

Cílová skupina

Cílovou skupinou je 15 herců. Z toho tři děti předškolního ve věku 5 – 6 let (jedna dívka, dva chlapci), čtyři děti školního věku 7 – 13 let (dvě dívky, dva chlapci), pět studentů 16 – 17 let (3 dívky a dva chlapci) a senioři (muži).

Personální zajištění

Veškerý personál budou dobrovolníci z místní farnosti, příznivci a jejich děti. Vedoucí projektu, který dohlíží na průběh a realizaci celého projektu. Dle připraveného scénáře bude potřeba konkrétní počet herců, vypravěč, který nás bude provázet celou hrou a stane se i určitým moderátorem při vyzvání obecnstva ke zpěvu koled. Dále funkce režiséra – v tomto případě současně i vedoucího projektu, který bude řídit nácvik vánoční hry. Technická podpora, jejíž funkcí je zajištění osvětlení a zvukový doprovod. Tři dobrovolníci, kteří zorganizují vánoční dílny – zdobení vánoční perníčků, tvorba vánočních ozdob. Dvě osoby, které budou mít na starosti občerstvení – příprava čaje, buchet, koláčů, řezů, které upečou oni sami či přinesou ostatní. Jedna osoba, pod jejíž záštitou bude výzdoba prostor, kde se bude vánoční hra a dílny odehrávat.

Materiální a finanční zajištění

Projekt bude probíhat ve společenských prostorách poutního domu v Raspenavě. Tyto prostory jsou ve vlastnictví Římsko-katolické církve a budou poskytnuty zdarma. Rovněž spotřebovaná elektřina a voda bude po domluvě se zástupcem majitele poskytnuta zdarma. Jedinou podmínkou je uvedení pronajatých prostor do původního stavu, aby byly čisté, uklizené. Vánoční strom plus větvičky na výzdobu prostor budou poskytnuty jako dar. Ostatní výzdoba ořechy, papírové či dřevěné ozdoby budou vyrobeny dětmi-rodinami a přáteli místní farnosti. Kulisy jsou jednoduché, vyrobeny svépomocí samotnými herci. Rovněž kostýmy si zajišťuje každý herec sám, případně vypomůže někdo z farního společenství. Občerstvení opět v plné režii dobrovolníků.

4.2. Popis jednotlivých aktivit

První fáze – Vytvoření scénáře a programu, výběr herců a harmonogram zkoušek

První krokem, který bude zahájen v 07/2019 bude vytvoření scénáře Vánoční hry a navržen program akce včetně vánočních dílen. Před vytvořením samotného scénáře je důležité zvolit vhodnou předlohu. Předloha byla vybrána ze dvou možností - Matoušovo a Lukášovo Evangelium, která jediná popisují události a okolnosti narození Ježíše Krista. Pro naši hru bylo vybráno Matoušovo evangelium. Režisér – scénárista připraví první pracovní verzi scénáře, kterou na první schůzce představí. Na první schůzce jsou společně s herci doladěny detaily textů scénáře, a samotné jednotlivé scény. Účinkující hry se dohodnou na počtu scén, jejich pořadí, na hudebních vstupech, kulisách a rekvizitách. Po odsouhlasení scénáře je tento dokončen a upraven do přehledné podoby, tak aby mohl být jednotlivými herci nastudován a používán při následných zkouškách (viz. Příloha – Scénář Vánoční hry). V této hře bude vzhledem k velikosti prostor a s přihlédnutím ke scénáři hry šest scén – Zvěstování Panně Marii, Maria s Josefem v Betlémě, Pastýři, Palác krále Heroda, Pastýři u Jeslí a Jesličky v Betlémě. Dále jsou přiřazeny jednotlivé role dle scénáře. Při této nominaci a zvláště pak u biblické předlohy je nutné zohlednit věk herců. V biblickém příběhu, mimo novorozenců, nejsou žádné děti. Všechny postavy jsou dospělí lidé. Proto obsazení do role Marie a Josefa budou děti staršího věku, kteří budou mít pro tyto věci porozumění a jejich provedení nebude veselou nadsázkou, ale skutečné a věrohodné divadlo. S věkovou skupinou budou korespondovat i role krále Heroda, hostinského. Aby divadelní ztvárnění bylo dobré, je nutné zajistit, aby děti rozuměly své roli a role zároveň odpovídala jejich věku a schopnostem. Proto do role andělů a pastýřů budou obsazeni děti předškolního, mladšího školního věku a jeden člověk dospělý. Role Archanděla Gabriela bude obsazeno opět dítětem staršího věku. Jako vhodní kandidáti do role mudrců budou vybráni lidé starší generace. Jedná se o postavy s určitou autoritou, moudrostí, rozvážností a také jsou zde náročnější texty. Dalším problémem u biblické předlohy je málo ženských rolí. Pomůžeme si, že z některých malých pastýřů uděláme malé pastýřky a v rolích andělů se objeví i dívky. Na závěr iniciační zkoušky a po konečném výběru herců je dohodnut harmonogram zkoušek a potvrzení rozdělení jednotlivých úkolů. Herci jsou vyzváni, aby doma sami, či s pomocí rodičů nastudovali své scénáře a scény tak, aby příští čtená zkouška mohla být realizována efektivně.

Druhá fáze – Realizace zkoušek, zajištění kostýmů, rekvizit a reklamní kampaň

V této fázi budou realizovány jednotlivé zkoušky Vánoční hry. Je nutné, aby se herci nejdříve seznámili se svou rolí a poté se s ní sžili. Pochopili proč daná postava tak jedná a proč ne jinak. Není důležité umět hned text z paměti na 1. zkoušce, ale zvláště dětem pomoci porozumět jejich roli. Nechat prostor pro jejich otázky. Touto první zkouškou procházíme po jednotlivých scénách. Celá zkouška se odehrává ve společenské místnosti, kde bude i hra posléze hrána obecnstvu. Jednotlivé role čteme a menším dětem vysvětlujeme jak a co v daném okamžiku říkat. Během zkoušky vznikají dotazy, které si zodpovídáme a řešíme přímo na místě. Scénář procházíme na první zkoušce dvakrát. Při zkoušce se pohybujeme po scéně a v prostoru přibližně jak je napsáno ve scénáři a to z důvodu, aby si jednotlivé situace a interakce dokázali herci snadněji zapamatovat a aby byly případně doladěny případné časové a prostorové neshody se scénářem.

Při první zkoušce je dohodnuta také forma prezentace Vánoční hry. Pozvání diváků proběhne osobním kontaktem a pozváním od jednotlivých účinkujících a příznivců. Akce bude vizualizována na plakátech, které budou regionálně vylepeny na veřejných místech a ve školkách. Pozvánka a plakát bude zveřejněn na internetu a bude propagován na sociální síti Facebook. Vyhotovení propagačních materiálů je naplánováno na 11/2019.

Při následující zkoušce bude dán důraz na znalost textu a rolí. Celý scénář se projde dvakrát, včetně zpěvu koled. Je domluven způsob hudebního doprovodu koled, jakož i některé zvuky na podporu autentičnosti celé hry. Hudba bude realizována prostřednictvím elektronických kláves, flétny a houslí, na které budou hrát děti i dospělí z místní farnosti a školy. Tímto se potvrdí i předpokládaný harmonogram celé hry. Herci jsou již souznění se svými rolemi a jejich pohyb po jevišti je poměrně jistý. Herci rozumí ohraničením jednotlivých výstupů, svým scénám a rozumí smyslu svých rolí. Zvláště pak u dětí je patrný jejich zájem a schopnost vcítit se do rolí malých andělů, pastýřů a hrát svoji roli opravdově. Na tuto zkoušku přinášejí účinkující i hotové kulisy a mnozí z nich mají již i své kostýmy, které ještě o to více podporují atmosféru Vánoční hry. Přinesené kulisy byly v mnoha případech vytvořeny samotnými dětmi. Při této zkoušce je již dobře patrná spolupráce účinkujících starší generace a dětských herců, jejich vzájemného doplňování a pomoci. V případě nutnosti a drobných doladění

vybavení scén a kulis je právě při této zkoušce poslední možnost takovéto změny provést.

V týdnu před uvedením hry je nachystána scéna, jak bylo dohodnuto na předchozích zkouškách. Nainstaluje se darovaný Vánoční strom, který je ozdoben krásnou vánoční dekorací a zároveň jednou kulisou pro scénu „Pastýřů“. Scéna betlémské jeskyně je vytvořena pomocí pověšení šňůry a dvou přehozených textilií. Jedna textile bude z hrubšího materiálu a druhá z řidšího kvůli světelné scéně - stínohře „narození malého Ježíška“. Ve scéně „palác krále Heroda“ bude vytvořen královský trůn. Všechny scény budou doplněny jednotlivými rekvizity pro doplnění celkového obrazu.

S odpovědnými osobami je zrevidován stav příprav tvořivé dílničky – napečení dostatečného množství perníčků, zajištění krému a zdobiček. Dále je potvrzeno se zodpovědnými osobami odpovědným za přípravu občerstvení, že bude toto v dostatečném množství zajištěno.

Poslední zkouška Vánoční hry je zároveň generální zkouškou. Tato zkouška se koná v den uvedení Vánoční hry, a sice 2hodiny před zahájením. Herci jsou oblečeni ve svých kostýmech, scéna je připravena, hudební doprovod na místě. Během této zkoušky je dvakrát kompletně přehrána scéna všemi herci. Je vyzkoušeno osvětlení a ozvučení scény. Po této závěrečné zkoušce jsou všichni účinkující plni očekávání na večerní hodinu, kdy bude výsledek jejich zkoušek předveden obecnstvu.

Třetí fáze – Realizace Vánoční hry a programu

Odpoledne před realizací hry je v rohu společenské místnosti zařízen prostor s občerstvením pro diváky i účinkující. Je vymezen a zařízen prostor pro hudební doprovod hry. Herci jsou převlečeni do kostýmů a připraveni na zahájení hry, avšak se scházejícím divákům neukazují a jsou ukryti v přilehlých místnostech.

Vánoční hru a celý večer zahajuje vypravěč, který vtahuje obecnstvo do dění a podle scénáře se přesouváme o více než dva tisíce let zpátky do Izraele, kde celý vánoční příběh začíná. Dětské i dospělé obecnstvo je v očekávání, světla zhasínají a je osvětlena pouze scéna. Vánoční hra poběží podle scénáře. Pokud bude mít někdo z velkých či malých herců „výpadek textu“, kolegové herci mu pomohou nebo zastoupí

vypravěč, který situaci uvede na pravou míru. Mezi jednotlivými dějstvími a scénami hry je hudební vstup. V sále se rozsvítí osvětlení, aby mohlo obecenstvo přečíst předem rozdané texty vánočních koled. Vypravěč vybídne ke zpívání vánoční koledy, která je na programu přesně podle scénáře. Do zpěvu koled se zapojuje nejen hudební doprovod, ale především celé obecenstvo. Takovýmto způsobem pokračuje divadelní hra podle scénáře až ke svému finále, kde se všichni účinkující (až na krále Heroda) potkávají u betlémských jesliček a společně se všemi diváky zazpívají koledu „Narodil se Kristus Pán“. Vypravěč poděkuje obecenstvu a hercům. Herci sklízí pochvaly a obdiv svých rodičů, sourozenců či dalších diváků. Velký potlesk je pak odměnou všem hercům, účinkujícím a organizátorům. V závěru jsou především malí diváci vyzváni, aby se vyfotografovali s herci u jesliček.

Samotní herci jsou po ukončení hry plni zážitků a vyprávějí si o různých situacích, které během představení nastaly. Malí herci se potkají se svými kamarády a s rodiči, kteří doposud seděli v obecenstvu a společně si pak užijí večer nebo si hrají v přístupných kulisách betlémských jesliček.

Dalším bodem večerního programu jsou tvořivé dílničky. V těchto dílničkách si děti za asistence organizátorů mohou ozdobit předem upečené perníčky. Diváci si tak mohou z představení odnést nejen kulturní zážitek z Vánoční hry a zpívání koled, ale i voňavé perníčky. Příprava těchto dílen není hlavní součástí tohoto projektu, proto není podrobně zmíněno.

Čtvrtá fáze – Zhodnocení Vánoční hry a programu

Dospělí herci pochválí jmenovitě a konkrétně dětské herce. Na základě zkušeností s podobnými aktivitami je tato zpětná vazba velmi důležitá. Děti tedy vnímají jednak dění samotné hry, své začlenění do role či příběhu a na závěr i pochvalu za konkrétní roli, úkon a předvedený výkon. Malí herci od starších kolegů herců nebo od organizátora musí obdržet nějakou upomínku na vánoční hru, např. v podobě zdobeného perníčku. Dětské herci budou své bezprostřední dojmy zpracovávat formou obrázků, které pak budou zdobit přilehlé prostory po celou vánoční dobu. Starší herci si pak mohou vyměnit a sdělit své dojmy a názory, humorné situace, improvizace a návrhy na zlepšení do dalšího ročníku hry. Stejně důležité jako hodnocení samotných účinkujících je samozřejmě hodnocení a reakce publika, které je převážně

složeno z dětských diváků. Z potlesků, reakcí a ze zapojení dětského publika na zpívání koled, odpovídání na otázky vypravěči vánočního příběhu je možné vyčíst, jak se hra líbí a jak se děti a ostatní diváci baví. Neméně důležitá je osobní pochvala dětským hercům od publika – z řad rodinných příslušníků či kamarádů. V rámci této závěrečné hodnoticí fáze budou režisérem, organizátory i samotnými herci sbírány a zaznamenávány dobré nápady na zlepšení a změny pro případný další ročník hry.

4.3. Navrhovaná doporučení

Z negativních poznatků ze zkoušek tohoto divadelního představení, ale i ze zkušenosti z podobných projektů, hraje největší roli zapomínání, či přeskokování textů. Tento efekt je nejvíce pozorován právě u dětí. Naopak písňě zpívané nebo doprovázené hudbou činily dětem nejmenší problémy si je zapamatovat a správně je interpretovat. Tento fenomén by se mohl v příštích ročnících divadelní hry eliminovat nebo alespoň výrazně zredukovat převedením jednotlivých textů do veršů. Text ve verších je formou jednodušeji zapamatovatelnou.

Neustále dodatečné změny ve scénáři, v relativně krátkém úseku před plánovanou generálkou navozují pocit chaosu a herci jsou tak pod neustálým tlakem změn. Bylo by lepší uzavřít scénář – vydat finální verzi a další případné podněty, nápady nechat již na další představení. V průběhu roku bude dostatek prostoru pro doplnění, revizi stávajícího scénáře a osvojení těchto změn.

Vzhledem k časté absenci jednotlivých herců, z důvodu nemoci nebo jiných záležitostí, četnost zkoušek byla nižší, než jak je uvedeno v plánované harmonogramu. Rovněž osvojení si vlastních rolí, zvládnutí nácviku, bylo u dětí časově náročnější než se předpokládalo. Důvodem byla hlavně nezkušenost s prací v dramatické výchově a s tím souvisejícím respektem k ostatním. Bylo by lépe začít se zkoušením již dříve, mít tak časovou rezervu a tomuto riziku se vyhnout. V souvislosti s absencemi herců roste i riziko výpadku herce v jedné či oné roli i v období generální zkoušky nebo dokonce při uvedení samotné hry. Na tuto skutečnost nebyl brán nijak velký zřetel a k dispozici nebyli žádní náhradníci. Pro příští ročníky uvádění této vánoční hry se náhradní herci jeví jako nezbytné opatření.

Závěr

Cílem a smyslem této Vánoční hry je zapojit děti a dospělé, aby společně vytvořili nevšední zážitek a dílo. Účinkující se učí svým rolím, zapojují se do příprav a tím společně vytvářejí dialogy, scény a dějství. Všechny účinkující generace jsou nuceni v případě výpadku textu nebo nenadálých situací si navzájem pomoci a to často i někdy velmi originální improvizací. Zvláště u malých herců je velmi dobře patrné, jak se některé děti se svými rolemi sžívají a hrají příběh velmi opravdově. Naopak u jiných dětí ale i starších účinkujících je patrná tréma nebo zmíněný výpadek role. Důležité ale je, že se herci navzájem podrží a pomohou si. Při zkouškách i samotné realizaci Vánoční hry se dobře ukazuje důležitost spolupráce herců napříč několika generacemi. Divadlo je obrazem vztahů, chování a jednání lidí. Schopnost vytvářet vztahy je jednou z nejsilnějších stránek divadla. Je také konkrétním činem výtvarným, hudebním a pohybovým. Divadlo je neopakovatelné a proto by mělo být v našem životě nepostradatelné.

Zdroje:

ARTS LEXIKON, 2016. *Tradice* [online]. Editováno 19. 1. 2016. [vid. 15. 5. 2019]. Dostupné z: <http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Tradice>.

DIAMOND, 2019. *Tradice* [online]. [vid. 30. 11. 2019]. Dostupné z: <https://kzamysleni.estranky.cz/clanky/proc-slavime-vanoce-.html>.

HAUSEROVÁ - SCHÖNEROVÁ, I., 1996. *Děti potřebují prarodiče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-105-3.

LANGHAMMEROVÁ, J., 2008. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. 1.vyd. Praha: Petrklíč. ISBN 978-80-7229-171-7.

MACHKOVÁ, E., 2007. *Jak se učí dramatická výchova*. 2. vyd. Praha: AMU. ISBN 978-80-7331-089-9.

MATĚJČEK, Z., 1994. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-853-8.

MATĚJČEK, Z., 1989. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum. ISBN 08-056-89.

MLEJNEK, J., 1986. *Děti v divadle*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1986. Knihovnička amatérského divadla.

SHILS, E., 1981 *Tradition*. Chicago : The University of Chicago Press, 1981. s. 334. ISBN 0-226-75325-5.

ŠOTTNEROVÁ, D., *Lidové tradice*. Olomouc: Rubico 2009, 253 s. ISBN 978-80-7346-096-9.

TANSKÁ, N. *Proč jdeme mladým na nervy*. Praha: Motto, 30 s. ISBN 80-7246-098-6.

VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

Seznam Příloh:

Příloha č.1 - Scénář Vánoční hra 2019

Příloha č. 1

Vánoční hra 2019

Scénář - Rozdělení scén:

- 1.SCÉNA / Vstup
- 2.SCÉNA / Nazaret, studna /
- 3.SCÉNA / Betlém, Maria s Josefem přicházejí do Betléma a hledají nocleh.
- 4.SCÉNA / Mudrci/králové u Herodese
- 5.SCÉNA / Pastýři, anděl zvěstování o narození Páně
- 6.SCÉNA / Pastýři přicházejí k jesličkám, mluví tiše, aby dítě neprobudili
- 7.SCÉNA / Králové přicházejí do Betléma
- 8.SCÉNA / Závěr

1. SCÉNA / Vstup /

/podle evangelia sv. Lukáše/

Píseň: Kytara, Honza / bezkostýmu / Koleda – Bim Bam

Vypravěč Dobré odpoledne / podvečer vám všem. Jsem moc rád, že si můžeme společně zavzpomínat na velké události, které se staly v Izraeli před více než 2000 lety.

Jak to vůbec všechno víme, co se stalo? Zapsali to všechno evangelisté Lukáš a Matouš do Písma Svatého.

V izraelské Galilei, městečku Nazaret žila dívka Maria, zasnoubená za Josefa, tesaře. Oba žili spravedlivě a bohabojně. Maria si už brzy měla vzít Josefa za manžela.

2. SCÉNA / Nazaret, studna /

Maria / jde se džbánem do studny pro vodu /

Anděl /cinkutí zvonečku n. rolniček, zprvu je slyšet jen hlas, anděl není vidět, je za oknem / Marie!

/Maria se rozhlíží/

Anděl (naléhavěji) Maariiee!!!

Maria / zarazí se, protože neví, co to znamená /Co se to děje? Zvonky a hlasy...snad blouzním?

Anděl Nelekej se, Marie! /vleze oknem, se svíčkou a prskavkou a Marie se lekne/ Říkám nelekej se.

Bůh si Tě vybral, narodí se Ti děťátko a dostane jméno Ježíš. Bude kralovat nad rodem Jákobovým a jeho království bude bez konce.

Maria /diví se/Jak se to stane? Vždyť dosud muže nemám?

Anděl Duch Svatý na Tebe sestoupí a Tvé dítě bude nazýváno Syn Boží.

Maria Tak dobře. /skloní hlavu/ Budu sloužit Bohu a udělám, o co mě požádá.

Anděl Dobře Marie, to jsem rád. Zprávu jsem vyřídil a můžu zase letět .../ odletí opět oknem/

Maria / jde se džbánem do studny pro vodu /

Anděl /cinkutí zvonečku n. rolniček, zprvu je slyšet jen hlas, anděl není vidět, je za oknem / Marie!

/Maria se rozhlíží/

Anděl (naléhavěji) Ma-ri-je!!!

Maria / zarazí se, protože neví, co to znamená / Co se to děje?

Zvonky a hlasy, já blouzním asi.

Anděl Neboj se děvče, neblouzníš. Teď pozor...(pomlka), anděla v celé kráse uvidíš! (vystoupí anděl s prskavkou)

(Marie vyděšeně kouká)

Nebuď tak ustrašená, jak kdejaká hloupá žena, Bůh si vybral Tebe a mě poslal z nebe, abych zprávu Ti předal, tak abych nezdržoval...

Děťátko narodí se Ti a dostane jméno: Ježíš.

Bude pak kralovati nad rodem Jákobovým, věříš?

Maria /diví se/

To není možné. Jak se to stane? Vždyť muže nemám dosud.

Anděl

Toť nečekaný Tvůj osud.

Sestoupí na Tebe Svatý Duch, Tvé dítě bude Syn Boží, tak chce to Bůh!

Maria

Tak dobře přijímám /skloní hlavu/.

Budu sloužit Bohu a o co mě požádá, to udělám...

Anděl

Dobře Marie, to chtěl jsem slyšet, zprávu jsem vyřídil a mohu zas letět / odletí opět oknem/

Píseň: Tichá noc

Vypravěč

Mezitím se Panně Marii naplnil čas. Římský císař Augustus tehdy vydal nařízení, aby se vykonal soupis všech lidí říši. Každý se měl zapsat ve městě, z kterého jeho rod pochází.

Protože Josef byl z rodu Davidova, musel se zapsat v judském městě Betlémě.

Josef vzal tedy Marii, které se každou chvíli mělo narodit děťátko a vyrazili na dalekou cestu z Nazareta do Betléma.

3. SCÉNA / Betlém, Maria s Josefem přicházejí do Betléma a hledají nocleh.

Josef Pojd', Maria. Už tam brzy budeme. Najdeme si místo, kde hlavu složit, a tam si odpočneme.

Maria Josefe, tam v dálce ty bílé domečky, to už je Betlém?

Josef Ano, děkujeme Bohu. Je to skutečně Betlém.

Maria To jsem moc ráda, nohy mě už sotva nesou. Bohu díky!

Vypravěč Když přišli do města Betléma, všude bylo plno lidí a oni marně hledali nocleh. Nikde nebylo místo pro chudé pocestné. Smutně putovali od domu k domu, ale nikde je nepřijali.

Josef Nikde nás nechtějí. Co si počneme? Táhle vidím ještě jeden zapadlý hostinec. Tam snad ještě budou místo.

Maria Snad ano, Josefe.

/Josef zaťuká na dveře hospody/

Josef Dobrý večer, pane hospodský. Máme za sebou dlouhou cestu a moje žena je velmi unavená.

Neměl byste pro nás třeba tu nejmenší světničku?

Hospodský Je mi líto. Do Betléma přišlo mnoho lidí. Žádné volné místo už nemám.

Josef Maria, už mají plno. Pojdme ještě kousek dál, určitě nějaký nocleh najdeme...

/Maria mlčí, hospodský odchází a pak se zastaví./

Hospodský Počkejte - teď jsem si vzpomněl. Jestli vám to nevadí, mám místo ve chlévě.

Je tam čisto a teplo, pokud vám to bude stačit...?

/Hospodský vezme lucernu, vede je ke chlévu a ukazuje jim to./

Josef Maria, zůstaneme?

Maria Ano, Josefe.

/Maria s Josefem poděkují, hospodský odchází/

Vypravěč Když tam byli, naplnily se jí dny, kdy měla porodit. A porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí.

/STÍNOHRA NAROZENÍ JEŽÍŠKA/

4. SCÉNA / Mudrci/králové u Herodese /

Vypravěč V době kdy se Ježíš narodil, vládl v Jeruzalémě král Herodes. Tenkrát přišli do Jeruzaléma moudří muži z východu, kteří přišli vzdát hold nově narozenému židovskému králi.

/nějaký dramatický podkres na varhany / plech?

Tři králové Vážený a vznešený králi, přijmi naše pozdravení.

Herodes Kam jdete, komu své dary nesete. Kdo jste a co tu pohledáváte?

Tři králové Jsme mudrcové a přicházíme z východu.

1.Král Přečetli jsme si proroctví o narození židovského krále, spasitele.

2.Král A to právě v těchto dnech a podle proroctví jsme sledovali jasnou hvězdu.

3.Král Ta nás dovedla až sem. A protože se má narodit král, hledáme ho v královském paláci.

Herodes Copak to slyším? Nějaký nový král? O tom bych měl snad vědět... (kroutí nevěřičně hlavou).

Ale víte co - běžte, prozkoumejte, jak se věci mají a zda se židovský král narodil. Pak mi přijďte říct, abych i já se mu mohl poklonit (zákeřný smích).

5. SCÉNA /Pastýři, anděl zvěstování o narození Páně/

Vypravěč Nastala noc, nad Betlémem svítí hvězdy. Jen pastýři na horách nešli spát, protože hlídají svá stáda. Netušili, co se stalo v jejich blízkosti, ani to, že budou první, kdo uslyší radostnou zvěst.

/ Pastýři v přítmi sedí kolem ohně, je noc. /

Šimon Dnes přišlo do Betléma hodně lidí, všimli jste si?

David Ano. Císař Augustus chce spočítat všechny lidi, co žijí v naší zemi. Jistě to dělá proto, aby nám zvýšil daně.

Juda Pevně věřím, že nás má Bůh rád a že nám od římské nadvlády pomůže.

Slíbil nám přece Spasitele, který nás učiní šťastnými.

Šimon Hmm, to je pravda.

/Ostatní souhlasí. Náhle se objeví anděl./

David Co je to za světlo?

Šimon Taková záře... !

David Kdo je to?

Juda Bože, ochraňuj nás !

/pastýři jsou plni strachu, kryjí si oči před světlem anděla/

Anděl /*Mluví povzbuzeně a radostně*/ Ale ale pastýři, nebojte se, anděl radostnou novinu Vám nese.

Dnes narodil se spasitel, celého světa vykupitel, Ježíš Kristus je nazýván, bezpočet dnů očekáván.

Tak nekoukejte, do Betléma hned spěchejte, děťátko tam najdete, zabalené v plenčičkách a položené v jesličkách!

/Anděl odlétá/

Juda /*překvapeně*/ To byl anděl !! Posel Boží

Šimon /*koktá*/ a... a... a... a mluvil o narození Ježíše Krista! To je úžasné, tak jsme se nakonec dočkali!

David Pojdme se podívat, co se v Betlémě stalo...

/Pastýři rychle odcházejí/

6. SCÉNA /Pastýři přicházejí k jesličkám, mluví tiše, aby děťátko neprobudili./

Píseň: V Jeslích dítě spinká - Honza kytara (Josef vytáhne kytaru z jeslí)

Juda /*zaklepe a říká*/ Pokoj tomuto domu! Anděl nám řekl, že se tu dnes narodil Spasitel. A tak jsme přišli, abychom se poklonili.

Josef Vítejte, jen pojdte dál!

Juda Milý Ježíši - náš Spasiteli. Jak je to velký svátek.

/Pastýři pokleknou kolem jeslí, u kterých stojí Maria a Josef/

Pastýři Moc toho nemáme, co máme - to ti dáme ... a navrch ti zazpíváme

/pastýři během písně předávají dary - veselého beránka, mlíčko, 2 kůžičky/

Píseň: Jak jsi krásné neviňátko....

/Pastýři vstávají a stojí kolem, přicházejí Tři králové. Josef jim jde naproti a vede je k jesličkám./

7. SCÉNA /Králové přicházejí do Betléma/

Píseň: Verča zahraje na housle nápěv písně my tři králové.

**Píseň: My Tři králové.....nápěv: My tři králové jdeme k vám, štěstí, zdraví vinšujem vám
Štěstí, zdraví, dlouhá léta, my jsme k vám přišli z daleka.**

1.král Kašpar Vzácná rodino a vzácné děťátko, přijměte naše pozdravení.

2.král Melichar Přišli jsme za vámi zdaleka, přivedla nás sem jasná hvězda. /ukazuje na oblohu a říká/

Píseň: Co ty černý stojíš vzadu, vystrkuješ na nás bradu?

3.král Baltazar Těžko uvěřit, že spasitel a zachránce nás všech je malé děťátko, v tak nuzných podmínkách.

/Králové kladou své dary před jesličky a pokleknou./

1.král Kašpar Já Ti přináším zlato, jako připomínku, že jsi Král a láska je nad všechno bohatství světa.

2.král Melichar Já Ti nesu kadidlo, aby se naše modlitba vznášela vždy jako kouř tohoto kadidla.

3.král Baltazar A já Ti nesu voňavou myrhu, jako připomínku utrpení a také vítězství nad utrpením

/Tři králové vstanou./

8. SCÉNA / Závěr

Všichni:

Píseň: A my taky vystupujem a požehnané Vánoce vám vinšujem.

Píseň: Narodil se Kristus Pán